

ЕКОНОМІЧНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ КООПЕРАЦІЇ ФЕРМЕРІВ

О. Д. Николюк, аспірант*
НУБіП України

Обґрунтовано економічне та соціальне значення кооперації у розвитку фермерства, його основні переваги й недоліки. Визначено особливості та перспективи розвитку кооперативних об'єднань.

Постановка проблеми. Фермерські та особисті селянські господарства в умовах дефіциту фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів знаходяться в постійному пошуку шляхів забезпечення успіху в конкурентній боротьбі. Налагодження кооперативних міжгосподарських та міжрегіональних об'єднань – одна з необхідних умов його забезпечення.

Кооперативи найбільш ефективні, коли вони поєднують в собі виробництво, переробку та реалізацію продукції. Саме це допомагає реалізувати продукцію за більш вигідними цінами, зменшувати вплив сезонності виробничого процесу на надходження фінансових потоків, що в сукупності забезпечить розвиток малих аграрних підприємств [1, 3].

*Науковий керівник – д. е. н., професор В. К. Збарський

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основні аспекти процесів кооперації фермерських та особистих селянських господарств нині є предметом уваги у світовій та вітчизняній науці. Теоретико-методологічні та практичні аспекти розвитку кооперативів, їх ефективність є предметом вивчення таких сучасних учених, як П. Т. Саблук, В. К. Збарський, В. П. Горьовий, В. В. Зіновчук та ін., у працях яких визначено суб'єктивне значення та особливості розвитку кооперації в аграрному секторі економіки України.

Метою дослідження є визначення економічного та соціального значення кооперації фермерських господарств як взаємодоповнюваних та взаємопов'язаних категорій.

Виклад основного матеріалу. Функціонування фермерських господарств, зважаючи на їх динаміку розвитку, є однією з основних умов стабільного розвитку сільських територій та однією із сфер прикладання праці в умовах безробіття для сільського населення. Процеси укрупнення аграрного підприємництва гарантують їх подальший розвиток, вихід на нові ринки збуту, більш вигідні умови маркетингової діяльності. Фермери мають можливість підвищувати ефективність власної діяльності, тоді як ресурсне забезпечення, механізацію господарської діяльності, збутову діяльність тощо здійснюють кооперативи.

Кооперація як форма підтримки конкурентоспроможності фермерства має численну кількість як переваг так і недоліків. Основні переваги можна поділити на економічні, організаційні та соціальні (рис. 1).

Кооперація для фермерів, звісно, не вирішення всіх проблем, проте це шанс розвиватись більш ефективно. Серед основних економічних вигод кооперації є:

- переваги великотоварного виробництва, що дають змогу зменшувати середні витрати, при цьому обсяги випуску продукції та його ефективність зростають [3];
- переваги від доданої вартості переробленої продукції (кінцева продукція дорожча, аніж сировина);
- переваги від отримання додаткових послуг, придбання та маркетинг продукції, які у звичайних умовах могли б бути недоступними;
- переваги організації та координації маркетингової збутової діяльності, забезпечення міцних ринкових позицій членам кооперативу;
- зменшення ризику економічних втрат (ризик розподіляється між членами кооперативу).

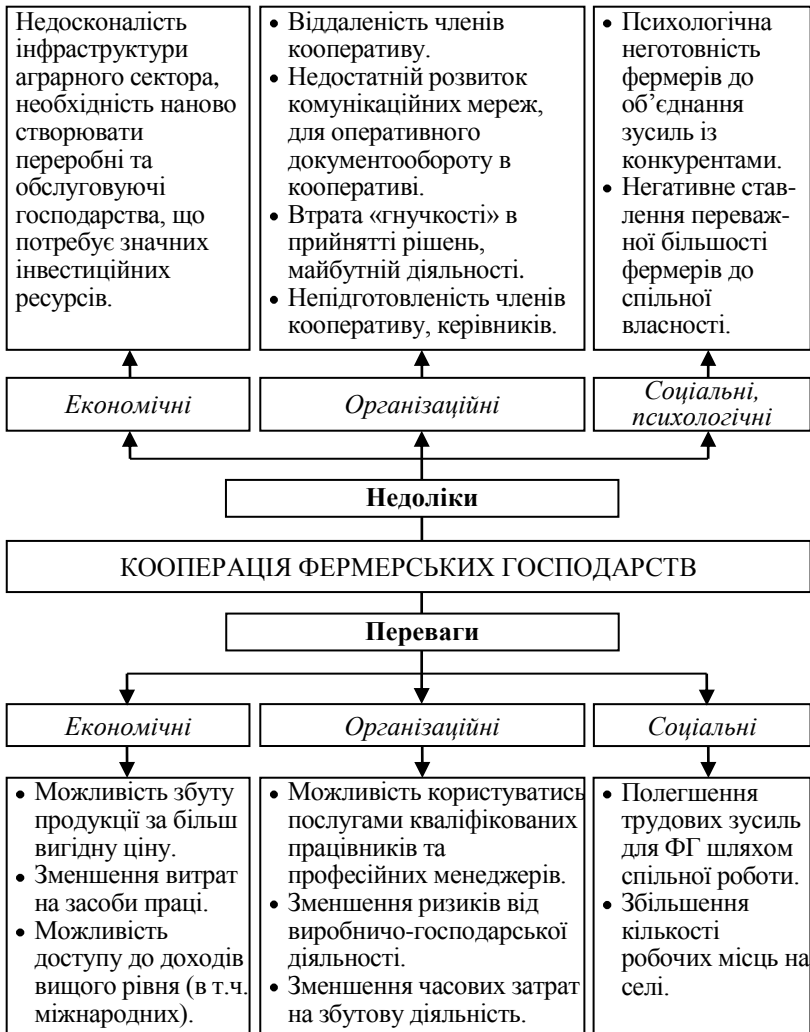

Рис. 1. Узагальнені переваги та недоліки кооперації фермерських господарств

Джерело: розробка автора згідно з [4].

Серед соціальних вигод – мета діяльності кооперативу, яка спрямована передусім не на отримання максимального прибутку на вкладений капітал, а підтримка розвитку своїх членів, забезпечення їх ефективної організації та добробуту, зменшення витрат на

споживання. Це зумовлюється саме неприбутковим характером кооперативу, адже «прибуток, створюваний внаслідок кооперативної діяльності, не акумулюватиметься на рахунку кооперативу безпосередньо, а розподілятиметься між його членами пропорційно ступеню використання своєї організації (обсягам реалізації, постачання, вартості отриманих послуг), що є принциповою ознакою будь-якої комерційної кооперативної організації» [2].

Для зростання соціально-економічного добробуту населення, а також забезпечення продовольчої безпеки кооперативи мають бути багатофункціональними. Фермерські господарства як в масштабі країни, так і Вінницької області, мають переважно рослинницьке спрямування. Так, за 2008–2012 рр. частка виробництва продукції рослинництва в структурі фермерських господарств Вінниччини коливається від 88,2 % до 92,8%, а продукції тваринництва від 7,2 % до 17,0%. Фермерські господарства здійснюють переважно вирощування зернових, зернобобових культур, дещо менше – технічних, в приміських зонах займаються овочівництвом та садівництвом, що є більш рентабельним та менш трудомістким, ніж тваринництво. Відповідно до цього, кооперативи пропорційно займаються рослинництвом (з переважним вирощуванням зернових та технічних культур), тоді як тваринницькі є пріоритетним напрямом розвитку. Це зазначено також у програмах розвитку особистих селянських та фермерських господарств, де відзначено субсидування ветеринарного та ресурсного забезпечення розвитку м'ясо-молочного скотарства.

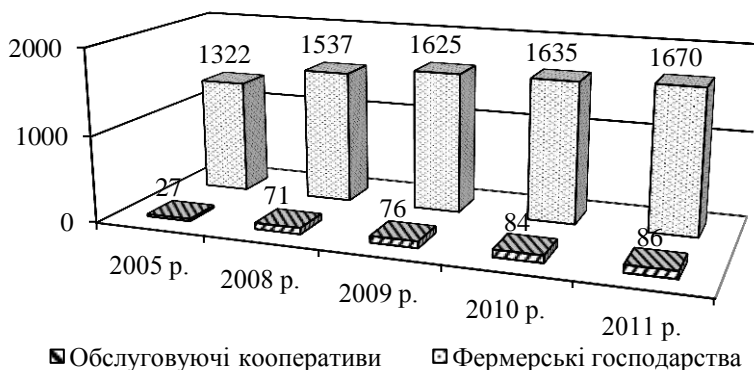

Рис. 2. Динаміка розвитку фермерських господарств та кооперативів у Вінницькій області

Джерело: згідно з даними Головного управління статистики у Вінницькій області.

Водночас особливо ефективного вирішення проблеми це не забезпечило, кооперування як у галузі тваринництва, рослинництва, так і надання послуг потребує реальної державної підтримки. Окрім, звичайно, фінансування, необхідним є інформаційне забезпечення розвитку кооперації, поширення системи аграрного дорадництва, комунікаційних мереж як всередині кооперативів, так і з органами державної влади.

Висновок. Отже, значення кооперації як економічне, так і соціальне в розвитку аграрного сектора економіки України важко переоцінити. Кооперація фермерських господарств дозволить зменшити витрати на виробництво, переробку та реалізацію продукції, більш прибутково та ефективно здійснювати сільськогосподарську діяльність.

Світовий досвід багатьох країн доводить, що тільки об'єднавшись фермерські господарства зможуть досягнути не тільки збільшення об'ємів сільськогосподарської продукції та прибутку, але й зробити вітчизняну продукцію якіснішою. Розвиток сільськогосподарських кооперацій в Україні сприятиме розповсюдженню інтеграційних зв'язків сільськогосподарських виробників з усіма сферами АПК, що обов'язково зумовлюватиме позитивний розвиток економіки країни.

Список використаних джерел

1. Горьовий В. П. Розвиток виробничо-технічного обслуговування підприємств АПК / В. П. Горьовий // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 11. – С. 59–64.
2. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К.: Логос, 2008. – 380 с.
3. Канінський П. К. Розвиток обслуговуючої кооперації в сільському господарстві України: монографія [текст] / П. К. Канінський, В. К. Збарський, В. О. Цимбал. – К. : ІАЕ, 2010. – 222 с.
4. Пантелеймоненко А. О. Аграрна кооперація України: теорія і практика: монографія / А. О. Пантелеймоненко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 347 с.